

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSÝSTÉM

AKO SA NAJESŤ Z GRAFOV

10 RECEPTOV PRE SLOVENSKÚ EKONOMIKU

MARTIN FILKO, ŠTEFAN KIŠŠ,
ĽUDOVÍT ÓDOR, MATEJ ŠIŠKOVIČ

NETECHNICKÉ
ZHRNUTIE

Jedným z hlavných cieľov demokraticky volených vlád vo svete je zabezpečenie dlhodobej prosperity pre svojich občanov. Hospodárska politika sa vo všeobecnosti – aspoň deklaratívne – snaží o čo najvyššiu kvalitu života občanov. Kvalita života je mnohorozmerný ukazovateľ, ktorý okrem materiálnych hodnôt zahŕňa aj zdravie, sociálnu súdržnosť, kultúru, náboženstvo či subjektívne vnímanie blahobytu. Preto môžu byť medzi číselným (grafickým) vyjadrením ekonomického rastu a kvalitou života niekedy aj zásadné rozdiely.

Merať spoločenský blahobyť a jeho zmeny je teda náročná úloha. Táto štúdia sa pokúsila o výber indikátorov, ktoré by, napriek ich nízkemu počtu, dostatočne pokryli dôležité oblasti slovenskej spoločnosti. Pokrok v týchto indikátoroch by mal zároveň znamenať nielen rast trhovej produkcie, ale aj citel'né zlepšenie kvality života postavené na udržateľnom základe. Z týchto grafov by sme sa teda mali „najest“. **Súbor desiatich výsledkových ukazovateľov (plus udržateľnosť verejných financií) by mohol slúžiť ako matica pre vyhodnotenie úspešnosti štrukturálnych politik na Slovensku.**

Je však potrebné poukázať na tri potenciálne problémy. Po prvé, súbor indikátorov netreba vnímať ako nemenný zoznam ukazovateľov. V prípade, že budú dostupné kvalitnejšie výsledkové indikátory z niektorej oblasti, je potrebné ich jednoznačne zaradiť do zoznamu. Po druhé, mechanické vyhodnotenie indikátorov nestačí, sledovať by sme mali aj kvalitatívne aspekty zmien. Ukazovatele treba používať skôr indikatívne, nie ako ciele pre hospodársku politiku. Po tretie, je potrebné sa vyvarovať skratovým riešeniam na zlepšenie uvedených indikátorov, ktoré by blahobyť znížili. Napríklad počet citácií na výskumníka sa dá ľahko zvýšiť tak, že väčšinu výskumníkov premenujeme na odborných pracovníkov. Podobne vieme zvýšiť podiel high-tech exportu utlmením ostatnej časti vývozu. V zornom uhle politik prečo musí byť vždy finálny cieľ – kvalita života – a nie kvantitatívne zlepšenie indikátora.

Štúdia prináša aj prehľad najlepšej praxe zo sveta v identifikovaných oblastiach. Veľmi zaujímavým poznáním je, že medzi najlepšími príkladmi sa suverénne **najčastejšie objavovali dva ekonomické modely: severoeurópsky a anglosaský**. Veľké krajiny kontinentálnej a južnej Európy sa vyskytovali len sporadicky. Podobne to bolo aj so strednou a východnou Európou, kde je síce zaostávanie v úrovni pochopiteľné, avšak slabšie výsledky v dynamike sú prekvapujúce.

Na prvý pohľad vyznieva paradoxne, že dva tak rozdielne spoločenské modely dokážu prinášať významný pokrok v kvalite života, ktorý je odzrkadlený aj v indikátoroch subjektívneho vnímania blahobytu. Znamená to, že uspieť sa dá s menšou aj s významnejšou úlohou štátu v ekonomike. Kľúč k úspechu treba hľadať vo faktoroch, ktoré tieto dve školy spájajú. Podľa nás je spoločnou črtou škandinávského a anglosaského modelu dôraz na trhovo-založené systémy (market-based systems). Kým v anglosaskom modeli tieto systémy fungujú predovšetkým mimo verejných financií, tak v škandinávskych systémoch je na nich založené prerozdelenie verejných zdrojov. Nejde teda o arbitrárne rozdelenie peňazí daňovníkov (čo sa môže spájať aj s korupciou), ale o „liečenie“ trhových zlyhaní striktnými pravidlami, často založenými na trhových princípoch (napríklad aukcie, transparentné verejné obstarávanie).

Materiál prináša aj **33 možných inšpirácií pre hospodársku politiku na Slovensku**, ktoré sú uvedené v závere.

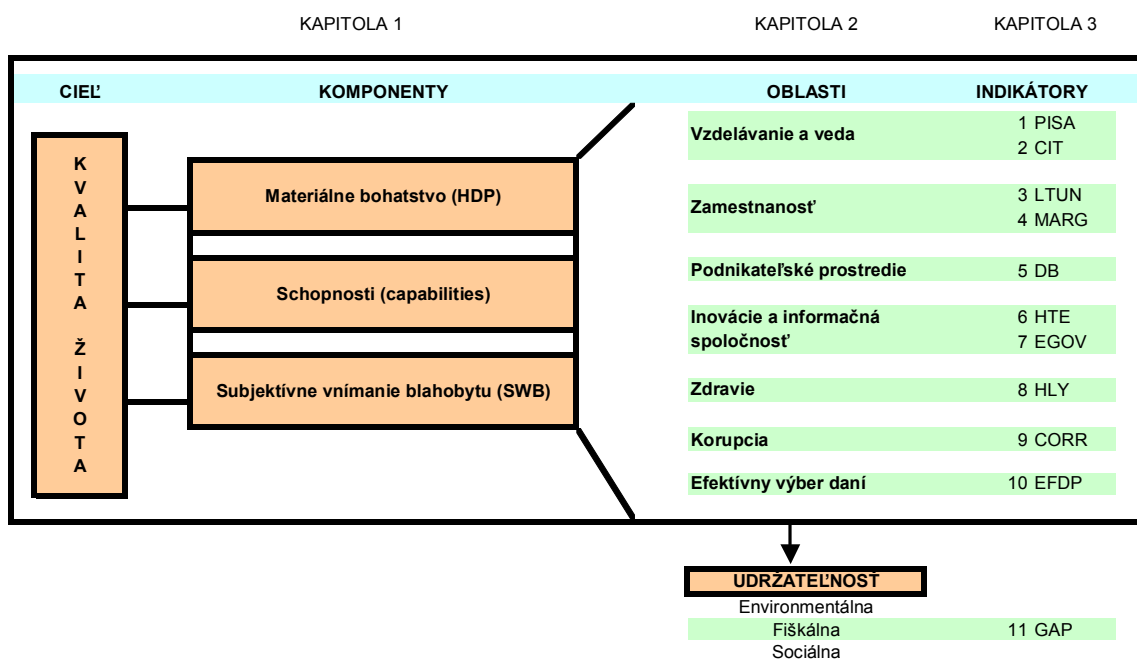
Prioritné oblasti štrukturálnych politík

Pri snahe nájsť prioritné oblasti štrukturálnych politík na Slovensku sme skĺbili tri prístupy: materiálne bohatstvo (najmä HDP), schopnosti a subjektívne vnímanie blahobytu.

Najľahšie sa identifikuje potenciál v oblasti materiálneho bohatstva. Na základe uskutočneného rozkladu HDP je vidieť, že priestor na zlepšenie je značný v celkovej produktivite výrobných faktorov, v zamestnanosti mladých a starších ako aj v dlhodobej nezamestnanosti. Prístup na báze schopností má najviac praktických aplikácií v oblastiach vzdelania a zdravia. Priorita kvalitného vzdelania teda vyplýva nielen z materiálnych indikátorov, ale aj z potreby rovnosti šancí. Pre zvýšenie subjektívneho vnímania blahobytu je potrebné zlepšiť dôveru v ekonomike a znižovať korupciu. To súvisí aj s efektívnosťou a transparentnosťou verejnej správy. Poznajúc slovenské podmienky sme chceli špeciálne poukázať na efektívnosť výberu daní.

Identifikovali sme **sedem oblastí**, ktoré sú podľa nás dôležité pre zlepšenie blahobytu na Slovensku. Sú nimi **(1) vzdelanie, (2) zamestnanosť, (3) podnikateľské prostredie, (4) inovácie a informačná spoločnosť, (5) zdravie, (6) korupcia a (7) efektívnosť výberu daní**. Netvrdíme, že pre Slovensko sú dôležité iba identifikované oblasti, len si myslíme, že by mali zohrávať prioritnú úlohu pri tvorbe hospodárskej politiky na nasledujúce obdobie.

Schéma : Náš prístup k meraniu kvality života

Ukazovatele pre hodnotenie štrukturálnych politík na Slovensku

Vyššie identifikovaných sedem oblastí spolu s požiadavkou udržateľnosti tvoria základ pre výber vhodných indikátorov na hodnotenie a monitorovanie pokroku v štrukturálnych politikách. Pri výbere kladieme dôraz na to aby indikátory boli výsledkové a medzinárodne porovnateľné.

1. VZDELANIE

Kvalitný ľudský kapitál pozitívne vplýva nielen na ekonomický rast, ale prináša individuálny aj spoločenský prospech v podobe lepšej kvality života, zdravia, pri výchove detí alebo spoločenskej a politickej zainteresovanosti. Za ľudský kapitál považujeme všetko vzdelávanie v škole, školenia a skúsenosti, ktoré sú relevantné pre tvorbu produktov a služieb a získavanie ďalších poznatkov. Vzdelanie populácie vplýva na ekonomický rast prostredníctvom viacerých kanálov. Jednotlivé úrovne vzdelávania majú pritom rôzny vplyv na ekonomický rast. Kým základné a stredné školstvo pomôžu najmä zaviesť do praxe existujúce technológie, vysoké školstvo zvyšuje aj inovačnú schopnosť krajiny.

ZÁKLADNÉ VZDELANIE (PISA)

Indikátor **PISA** považujeme za najlepší dostupný indikátor na meranie vedomostí v prvých fázach vzdelávacieho procesu. PISA testy od roku 2000 v trojročných intervaloch merajú výkonnosť 15-ročných žiakov v troch oblastiach – čitateľská gramotnosť, matematické a prírodovedné schopnosti. Pre účely tejto štúdie zostavujeme kompozitný index PISA, ktorý je aritmetickým priemerom hodnotenia čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti.

Slovensko sa v celkovom hodnotení umiestňuje pod priemerom OECD a takisto horšie ako V3. Navyše v roku 2006 došlo oproti roku 2003 k miernemu, štatisticky nevýznamnému zhoršeniu celkovej pozície. Pomerne výrazné je zaostávanie Slovenska v čitateľskej gramotnosti a prírodovedných schopnostiach, okolo priemeru OECD aj V3¹ sa pohybuje v matematike.

VYŠŠIE VZDELANIE (CIT)

Pre krajiny blízko technologickej hranice je kľúčové rozvíjať terciárne vzdelávanie. Rovnako ako na kvantite, záleží aj na jeho kvalite. Dobrý medzinárodne porovnateľný a výsledkový indikátor pre kvalitu vyššieho vzdelania neexistuje, môžeme ale uvažovať o niekoľkých nedokonalých – proxy indikátoroch. Navrhujeme sledovať počet citácií v krajine na jedného výskumníka (CIT). Alternatívami sú iné, minimálne rovnako nedokonalé, indikátory, ako umiestnenie vysokých škôl v medzinárodných rankingoch vysokých škôl, internacionalizácia, počet citácií na publikáciu, mzdový diferencál medzi stredoškolským a vysokoškolským absolventom, záujem o štúdium atď.

Slovensko výrazne zaostáva za svetovou špičkou ako aj susedmi vo všetkých definovaných indikátoroch. S 9,1 citáciami na jedného výskumníka patrí medzi najhoršie z krajín OECD, ktorých priemer je 24,1, pričom zaostáva aj za priemerom V3 s 12,7. Pri rozmenení na drobné, konkuruje priemeru vyspelých krajín v inžinierskych vedách, klinickej medicíne, fyzike alebo matematike. Naopak najviac zaostáva v ekonómii.

2. ZAMESTNANOSŤ

Zamestnanosť je priamo jedným z komponentov produkčnej funkcie. Rastúci počet zamestnaných ľudí produkuje väčší objem statkov a služieb a pozitívne vplýva aj na verejné financie – platením daní a odvodov na príjmovej strane a menšou záťažou na sociálne výdavky a iné transfery na výdavkovej strane. Výskumy ukazujú, že strata práce znižuje celkové šťastie výraznejšie, ako by zodpovedalo len výpadku príjmu, a že nárast

¹ Česká republika, Poľsko a Maďarsko

nezamestnanosti v krajine zhoršuje životnú spokojnosť aj u jednotlivcov, ktorí o prácu neprídu.

Slovensko stále patrí medzi krajiny s relatívne vysokou nezamestnanosťou. Pri bližšom pohľade vidíme, že Slovensko má problém najmä na okraji pracovného trhu hraničiaceho s neaktivitou, čo sa prejavuje vysokou mierou dlhodobo nezamestnaných a relatívne nízkou zamestnanosťou mladých a starších ľudí. Ukazovatele, ktoré navrhujeme sledovať, sa venujú skupinám na okraji pracovného trhu a dlhodobej nezamestnanosti.

DLHODOBÁ NEZAMESTNANOSŤ (LTUN)

Aj keď sa Slovensko v dlhodobej nezamestnanosti (LTUN) v uplynulých rokoch zlepšuje, stále je najhoršou krajinou v EÚ/OECD. Kým priemer EÚ sa pohybuje okolo 2,6% a o niečo nižší je vo V3 – 2,4%, na Slovensku bolo v roku 2009 6,6% pracovnej sily nezamestnanej dlhšie ako rok. Vysoký podiel dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku súvisí aj s neuspokojivou situáciou rómskej menšiny na Slovensku.

PRODUKTÍVNA ČINNOSŤ MLADÝCH A STARŠÍCH (MARG)

Druhý indikátor (MARG) meria produktívnu činnosť mladých a starších. Je súčtom zamestnaných, študentov a žien na materskej, prípadne ľudí starajúcich sa o chorých členov rodiny, vyjadrený ako podiel na relevantnej časti populácie v produktívnom veku (15-64)². Sledujeme ho u mladých (15-24) a starších (55-64) ľudí, teda vo vekových skupinách, v ktorých Slovensko vykazuje tradične nízku zamestnanosť v porovnaní s najvyspelejšími krajinami a vykazujeme ho ako vážený priemer podľa počtu ľudí v týchto skupinách.

V tomto indikátore sa Slovensko s takmer 70% podielom pracujúcich a študentov umiestňuje blízko priemeru EÚ, podobne ako Česko, a o niečo lepšie ako Poľsko a Maďarsko. Samotná miera zamestnanosti mladých aj starších ľudí je však na Slovensku relatívne nízka. K európskemu priemeru sa Slovensko približuje vďaka vysokej účasti na štúdiu, čo môže byť pozitívnym prínosom pre budúcnosť, pri predpoklade kvalitného vzdelávania.

3. PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE (DB)

Mať dobrú zásobu výrobných faktorov nestačí. Dôležité je ich efektívne kombinovať a využívať v dynamickom, neustále sa meniacom prostredí. Pre úspech krajiny je preto nevyhnutné, aby podnikatelia mohli svoju činnosť vykonávať v kvalitnom prostredí bez zbytočných bariér a politickej a administratívnej záťaže. Podnikateľské prostredie je determinované širokou škálou rôznych faktorov od inštitucionálneho a regulačného rámca dotýkajúceho sa výroby, trhu práce a finančných trhov, cez makroekonomickú politiku až po efektívnosť verejnej správy.

Na jeho hodnotenie existuje viacero medzinárodných indexov a prieskumov. Za najrelevantnejšie ukazovatele kvality podnikateľského prostredia považujeme nasledujúce indikátory:

- Doing Business (Svetová banka),
- Index regulácie trhu produktov (OECD),
- Index globálnej konkurencieschopnosti (Svetové ekonomické fórum, Švajčiarsko),
- Index svetovej konkurencieschopnosti (Medzinárodný inštitút pre rozvoj manažmentu).

² Nemyslíme si, že by malo byť ambíciou verejnej politiky ovplyvňovať, či človek študuje, pracuje, alebo má deti. Nemal by však byť neaktívny alebo nezamestnaný.

Za najlepší z nich považujeme prieskum Doing Business Svetovej banky. Doing Business (DB) meria reguláciu domácich malých a stredných firiem počas 10 fáz ich životného cyklu: začiatok podnikania, vybavovanie stavebného povolenia, zamestnávanie pracovníkov, registrácia vlastníctva, získanie úveru, ochrana investorov, platenie daní, obchodovanie za hranicami, vymáhanie zmlúv a ukončenie podnikania. Dáta sú založené na domácich zákonoch, rôznych iných reguláciách a administratívnych požiadavkách. O kvalite dát DB svedčí aj fakt, že viaceré z ostatných uvedených indexov zahŕňajú medzi svoje subindikátory dáta z DB.

V ostatnom hodnotení Doing Business z roku 2010 sa Slovensko umiestnilo na 42. mieste spomedzi 183 krajín, čo je najlepšia pozícia z krajín V4. SR sa najlepšie umiestnilo v oblastiach registrácie vlastníctva (11. miesto) a získania úveru (15. miesto). Naopak výrazne zaostávame v ochrane investorov (109.), obchodovaní za hranicami (113.) a platení daní (119.), v ktorých sme sa nezmestili ani do prvej stovky rebríčka.

4. INOVÁCIE A INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

SOFISTIKOVANÁ PRODUKCIA (HTE)

Vysoká produktivita je kľúčom k blahobytu, keďže je zdrojom dlhodobého hospodárskeho rastu. Zabezpečuje okrem materiálneho bohatstva aj vyššie hodnoty indikátorov subjektívneho vnímania blahobytu prostredníctvom vyššieho vzdelania, zdravia a spokojnosti s prácou.

Slovensko je malá a otvorená krajina, preto ukazovatele obchodnej výmeny tovarov a služieb môžu prezradiť veľa o tom, ako rýchlo napredujeme na rebríku pridanej hodnoty. Možnými kandidátmi sú nasledovné ukazovatele:

- podiel vývozu high-tech sektora na celkovom exporte (HTE);
- podiel SR na celkovom exporte V4;
- objem exportu služieb (globalizácia);

Najperspektívnejším sa nám javí prvý indikátor. Pre odstránenie jeho nevýhod by možno bolo dobré alternatívne definovať, čo je high-tech export, no pre dátovú náročnosť sme sa pre túto možnosť nerozhodli. Podiel high-tech exportu je štandardnou súčasťou štrukturálnych indikátorov Eurostatu, preto je možné bez problémov získavať jeho aktuálne a historické hodnoty.

Slovenský export high-tech tvorí len 5,4 % celkového vývozu, čo je len tretina oproti priemeru Európskej únie. Na prvom mieste je Írsko, kde export vyspelých technológií dosahuje takmer 30 %.

E-GOVERNMENT (EGOV)

E-governement umožňuje prístup občanom a podnikateľom k informáciám a službám verejnej správy prostredníctvom digitálnych kanálov vrátane internetu. Je založený na informačno-komunikačných technológiách (IKT), ktoré majú dôležitý vplyv na ekonomický rast cez kanál celkovej produktivity faktorov a tvorby kapitálu. Využitie IKT vo verejnom sektore vedie aj k redukcii administratívneho zaťaženia firiem a zvyšuje efektívnosť a produktivitu verejnej správy aj podnikateľov.

Nami vytvorený indikátor je kombináciou indikátorov Eurostatu Dostupnosť e-governmentu a indikátorov Využitie e-governmentu jednotlivcami a podnikmi. Takto zloženým ukazovateľom (EGOV) môžeme súčasne merať dostupnosť (ponuku) sofistikovaných elektronických služieb a ich využitie občanmi a podnikmi.

V indexe EGOV sa Slovensko v roku 2009 umiestnilo na 20. pozícii z 29 krajín (EÚ + Island a Nórsko). Napriek miernemu pokroku zostáva aj naďalej pod priemerom. SR najvýraznejšie zaostáva v dostupnosti e-governmentu.

5. ZDRAVIE (HLY)

Dôležitou charakteristikou spoločností, v ktorých sa dobre žije, je aj zdravie ich obyvateľov. Zdravotný stav je preto najmä jedným z výsledkových ukazovateľov spoločenského blahobytu, ktoré priamo vstupujú do funkcie spoločenského blaha. No určitá úroveň zdravotného stavu je aj nevyhnutná na to, aby ľudia dokázali na jednej strane produkovať iné statky, ale na druhej strane ich aj spotrebúvať. Zdravie je preto pokladané za jednu zo schopností, ktoré umožňujú zmysluplný život ľudskej bytosti.

Otázkou zostáva, ako na agregovanej úrovni, medzinárodne porovnateľným spôsobom, zmerať zdravotný stav obyvateľov nejakej krajiny. V súbore štrukturálnych ukazovateľov vykazuje Eurostat tzv. roky zdravého života (healthy life years, HLY, alternatívne nazývané aj disability-free life years, DFLY). Tento ukazovateľ meria, koľko rokov zdravého života, bez invalidity alebo závažného hendikepu, je možné v krajine očakávať pri narodení.

Index HLY je spomedzi krajín V4 najhorší na Slovensku – dosahuje len hodnotu 54,4. Priemer európskej únie je 62,1, kým najlepší sa blížia k sedemdesiatke.

Slovensko teda v zdravotnom stave, ale aj v spokojnosti so zdravotníctvom výrazne zaostáva nielen za najlepšími výsledkami bohatých krajín, ale aj za svojimi susedmi. Je však potrebná opatrnosť pri interpretácii odporúčaných politik a riešení, vzhľadom na to, nakoľko je zdravotný stav determinovaný inými faktormi ako samotným zdravotníctvom. Je možné, že zlepšenia v oblasti dopravnej infraštruktúry, miestneho a regionálneho životného prostredia a vzdelávania môžu k zlepšeniu zdravia prispieť viac než intervencie v oblasti zdravotníctva.

6. TRANSPARENTNÉ A NEKORUPČNÉ PROSTREDIE (CORR)

Korupciou rozumieme akékoľvek využívanie spoločenského postavenia alebo politickej moci na získanie osobných alebo skupinových výhod na úkor širšej spoločnosti. Naše porozumenie pojmu je teda v prvom rade ekonomické a dosť široké, neobmedzujeme ho na právnu definíciu korupcie, či na to, čo za korupčné správanie pokladá verejnosť. Hoci môže byť korupcia pri statickom pohľade neutrálna až pozitívna, pri dynamickom pohľade vedie takmer vždy k prekážkam hospodárskej aktivity, deformovaniu alokačných rozhodnutí verejného aj súkromného sektora a predstavuje aj skrytú a výrazne neefektívnu formu zdaňovania občanov a podnikateľov.

Na meranie miery korupcie v slovenskej spoločnosti sme vytvorili kompozitný ukazovateľ, ktorý kladie rovnakú váhu na každodennú a podnikateľskú korupciu. Na meranie bežnej korupcie sme využili prieskum Eurobarometra, ktorý je robený s dvojročnou periodicitou a meria skúsenosť s korupciou medzi bežnou populáciou, po jednotlivých sektoroch³.

Na meranie podnikateľskej korupcie sa nám nepodarilo nájsť prieskum, ktorý by meral skúsenosť podnikateľov s korupciou. Ako druhú najlepšiu možnosť sme použili Index vnímania korupcie (Corruption Perception Index, CPI) Transparency International, ktorého významnú časť (pre Slovensko polovicu) tvoria prieskumy vnímania korupcie podnikateľmi, a zvyšok je založený na rôznych prieskumoch názorov expertov. Výsledný index korupcie

³ Kategórie, na ktoré sa pýta, sú polícia, colná správa, súdy, národní politici, regionálni politici, miestni politici, tendre, stavebné povolenia, podnikateľské oprávnenia, zdravotníctvo, školstvo, inšpekcia, a „iné“.

(CORR) je jednoduchým priemerom uvedených dvoch indexov. Opäť platí, že Slovensko so svojimi 61 % je ďaleko nielen od priemeru EÚ (77 %), ale aj od krajín V3 (67 %).

7. EFEKTÍVNY VÝBER DANÍ (EFDP)

Efektívne verejné financie sú nevyhnutným predpokladom pre produktívne využívanie zdrojov v ekonomike. Zároveň posilňujú vzájomnú dôveru v ekonomike, čo vo všeobecnosti zvyšuje subjektívne vnímanie blahobytu. Ostatné časti materiálu sa zaoberajú návrhmi na výdavkovej strane, tento indikátor kladie dôraz predovšetkým na efektívnosť daňového systému. Navrhujeme skonštruovať nasledujúci index:

$$EFDP = \frac{[(\text{výber DPFO} + \text{výber odvodov}) / (\text{kompensácie} + \text{zmiešaný dôchodok})]}{(\text{efektívny daňový klin})}$$

Nami zostavený index porovnáva efektívny výber s efektívnou legislatívnou sadzbou. V roku 2007 mal na Slovensku hodnotu 41,2%, pričom priemer OECD dosiahol 54,2%. Do úvahy prichádzajú aj podobné ukazovatele na makroekonomickej úrovni: 1) daňová kvóta II v porovnaní s efektívnymi sadzbami a 2) porovnanie výberu s daňovými klinmi pri daniach z príjmu FO a odvodov.

UDRŽATEĽNOSŤ VÝVOJA

Veľkou výzvou pre krajiny Európskej únie sú nielen zmeny v štrukturálnej oblasti, ale aj ich udržateľnosť. Identifikovali sme tri oblasti, na ktoré nie je možné zabudnúť pri snahách o zlepšenie vybraných štrukturálnych indikátorov: fiškálna politika, životné prostredie a sociálna súdržnosť. Ľahko si vieme predstaviť výrazné navýšenie zdrojov v prioritných oblastiach, ktoré by ale významným spôsobom zhoršili deficit verejných financií. Takisto je možné zvýšiť produkciu na úkor kvality životného prostredia (alebo vyčerpania prírodných zdrojov) či príjmových nerovností.

Z vyššie uvedených troch oblastí sme sa kvantitatívne sústredili na verejné financie. Možnými kandidátmi na meranie udržateľnosti verejných financií sú najmä: 1) Indikátory S1 a S2⁴, ktoré sa používajú na hodnotenie krajín Európskej únie (prostredníctvom ich programov stability a konvergenčných programov), 2) Ratingové hodnotenia krajín, 3) Rizikové marže na eurobondoch alebo cena poistenia vládnych dlhopisov proti defaultu (tzv., CDS, Credit Default Swaps).

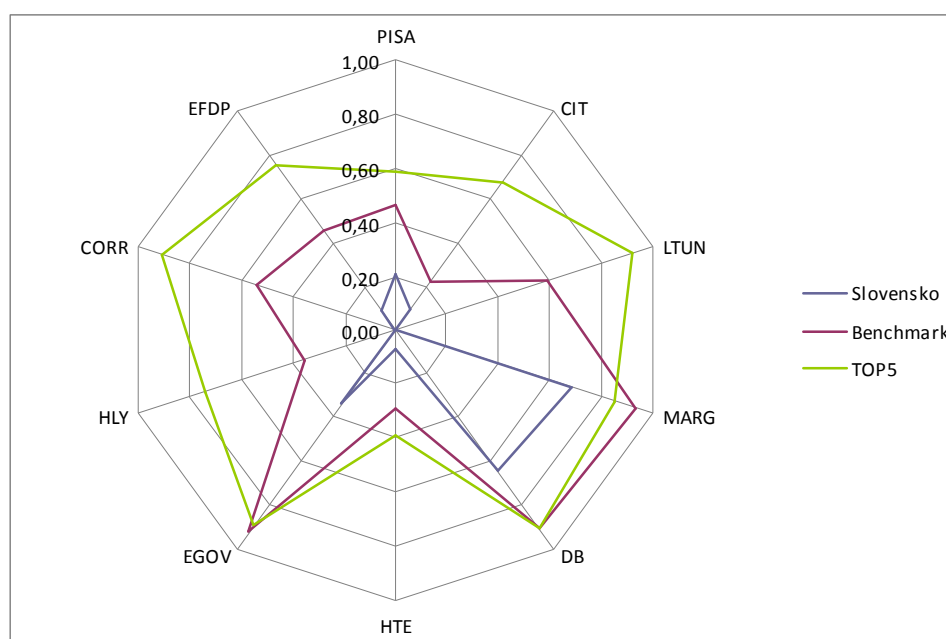
Navrhujeme sledovať indikátor GAP, ktorý je zdokonalením indikátora S2. GAP meria rozdiel medzi aktuálnou a želanou úrovňou štrukturálneho deficitu. Pri určení aktuálnej hodnoty treba zohľadniť hospodársky cyklus, jednorazové efekty, predaj majetku ako aj súhrnné hospodárenie štátnych podnikov. Orientačný GAP pre Slovensko je na úrovni okolo 5 % z HDP. Napriek tomu, že výpočty GAP-u nie sú dostupné pre iné krajiny, v tomto prípade je prirodzeným benchmarkom nula.

⁴ Indikátor S1 vyjadruje potrebu konsolidácie v záujme neprekročiť úroveň verejného dlhu 60% HDP v konkrétnom čase v budúcnosti (napríklad 2050), kým S2 hovorí o tom o koľko treba znížiť deficit, aby vláda nemala "explozívny" dlh v nekonečnom horizonte.

MATICA NA HODNOTENIE ŠTRUKTURÁLNYCH POLITÍK

Okrem identifikácie ukazovateľov na meranie kvality života na Slovensku sme sa pokúsili stanoviť ich ambiciózne, ale dosiahnuteľné cieľové úrovne pre nasledujúce obdobie. V našom prípade rozmyšľame o horizonte dvoch volebných období. Konkrétne číselné ciele (benchmark) vznikli konsenzom autorov. Ich odhad vychádza predovšetkým zo zohľadnenia stavu vo V3 a z hodnoty maximálneho dosiahnutého pokroku za obdobie 8 rokov v minulosti.

	Otázka	Indikátor	Aktuálne SR	Aktuálne TOP5	Benchmark
1.	Zvyšuje sa kvalita základného vzdelávania?	PISA	482	538	505
2.	Dosahujú slovenské univerzity dobré výsledky?	CIT	9	55	16
3.	Zlepšuje sa perspektíva dlhodobo nezamestnaných?	LTUN	6,6%	0,54%	3%
4.	Rieši sa zamestnanosť marginalizovaných skupín?	MARG	69,6%	77,7%	74%
5.	Máme vynikajúce podnikateľské prostredie?	DB	42	TOP5	TOP 15
6.	Darí sa SR exportovať s vyššou pridanou hodnotou?	HTE	5,4%	22,4%	14%
7.	Aké sú pokroky v informatizácii verejných služieb?	EGOV	0,45	0,81	0,8
8.	Zlepšuje sa náš všeobecný zdravotný stav?	HLY	54,4	67,6	60
9.	Ako bojujeme s korupciou?	CORR	61%	95%	80%
10.	Ako efektívny je náš daňovo-odvodový systém?	EFDP	41,2%	69,0%	54%
	Je vývoj dlhodobo to udržateľný?	GAP	5%	1%	0

Na záver prinášame **možné inšpirácie pre štrukturálne politiky na Slovensku**, ktoré pramenia z analýzy skúseností so zvyšovaním kvality života vo svete ako aj z poznania slovenských podmienok.

Všeobecné – lepšie údaje o kvalite života
1. Skonstruovať a využívať indikátory, ktoré by namiesto produkcie viac sledovali spotrebu, príjem a bohatstvo domácností, vrátane ich rozdelenia. Na Slovensku chýbajú kvalitné dáta o celkových aktívach a pasívach domácností.
2. Odporúčame pridanú hodnotu vo verejnej sfére sledovať na základe výsledkov a nie nákladov na vstupy.
3. Bolo by dobré nemateriálne oblasti života lepšie pokryť prieskumami subjektívneho blahobytu, šťastia a schopností (rodina, voľný čas, kriminalita, životné prostredie, atď.).
4. Hospodárska politika a vládne dokumenty by mali klásť väčší dôraz na sociálne vzťahy, zdravie otázky zamestnanosti, vzájomnej dôvery a korupcie.
Vzdelanie a veda
5. Vypracovať systém poradenstva vrátane individuálnej výučby slabších študentov.
6. Zvýšiť ohodnotenie učiteľov s dôrazom na výkonnostnú zložku.
7. Znížiť selekciu podľa nadania žiakov na základných školách.
8. Zvýšiť úlohu anglického jazyka vo vyučovacom procese na všetkých stupňoch vzdelávania.
9. V systéme financovania vysokých škôl posilniť dôraz na uznávané výsledky vo vzdelávaní a výskume, projektové financovanie a medzinárodnú spoluprácu. Zapojiť sa do PIAAC a AHELO.
10. Akreditačný proces sprofesionalizovať a znížiť jeho administratívnu náročnosť. Do Akreditačnej komisie vymenovať zahraničných expertov.
11. Zaviest' poplatky za štúdium na vysokej škole pri zachovaní prístupu k vzdelaniu spolu s posilnením študentských pôžičiek so splácaním podmieneným neskorším príjmom.
Zamestnanosť
12. Umožniť vyššiu flexibilitu pre určenie vzťahov medzi zamestnancami a zamestnávateľmi.
13. Zároveň zvýšiť sociálnu ochranu pre znevýhodnené skupiny, ale na báze aktivít vrátane vzdelávania (verejnoprospešné práce, rekvalifikačné kurzy, atď.).
14. Obmedzovať možnosti skorého odchodu do dôchodku.
15. Zvyšovať vek odchodu do dôchodku v súlade s očakávanou dĺžkou života.

Podnikateľské prostredie
16. Zvýšiť vymožitelnosť práva, stransparentniť verejné obstarávanie a poskytovanie dotácií. Zaviest' povinné elektronické aukcie a zverejňovanie kompletných zmlúv vo verejnom sektore.
17. Znížiť byrokraciu a administratívne zaťaženie firiem najmä pri platení daní a odvodov.
18. Vytvoriť systém podpory vzniku a zániku inovatívnych firiem (infraštruktúra a finančné nástroje) na báze podpory súkromných iniciatív.
19. Uplatňovať transparentné kritériá pre pridelenie licencií a zjednodušiť vstup na trh vo vysoko regulovaných oblastiach.
20. Vytvoriť podmienky pre systematické vzdelávanie mladých k podnikaniu, predovšetkým na odborných školách.
Inovácie a informačná spoločnosť
21. Podporovať prepojenie technických univerzít s praxou. Ide najmä o adaptáciu najnovších poznatkov na úrovni západoeurópskych škôl ako aj o zvýhodňovanie podpory projektov, v ktorých figuruje podnikateľský subjekt.
22. Preorientovať štátnu pomoc na súkromné iniciatívy v oblasti výskumu a vývoja.
23. Zvýšiť ponuku a kvalitu služieb e-governmentu, zlepšiť ich vnútornú kompatibilitu a zjednodušiť postup pri elektronickom podpise.
Zdravie
24. Zaviest' informovanosť a transparentnosť do vzťahov medzi zdravotníkmi, poskytovateľmi, poisťovňami a pacientmi. Lepšie monitorovať a zverejňovať kvality poskytovateľov vrátane zverejnenia zmlúv s poisťovňami.
25. Urobiť rozhodnutie, ktoré segmenty pokladáme za trhové a ktoré za základnú infraštruktúru. Konzistentne tomu prispôbiť regulačné režimy a inštitúcie.
26. Zamerať reguláciu na rovnakú definíciu a dostupnosť starostlivosti pre rôzne socioekonomické skupiny a regióny.
27. Kompetencie zdravotníckych regulačných agentúr (ÚDZS a ŠÚKL) rozšíriť o hodnotenie medicínskych intervencií a technológií na základe ich nákladov a prínosov (po vzore britského NICE, nemeckého IQWiG a pod.). Posudzoval(i) by napríklad vstup liekov na trh a ich úhradu z verejných zdrojov, investície do finančne náročných technológií, či zaradovanie medicínskych výkonov do rozsahu starostlivosti platenej z verejného poistenia.
Korupcia
28. Posilniť postavenie autonómnych protikorupčných (ÚVO, NKÚ) a regulačných (PMÚ, sektoroví regulátori) agentúr. Ich manažment vyberať v medzinárodnom konkurze.
29. Zaviest' povinnosť zverejňovať kľúčové údaje v užívateľsky priateľskej forme ako aj vo forme „surových dát.“ Za najdôležitejšie to považujeme v oblasti verejných financií a vo vysoko regulovaných odvetviach (inšpirácie č. 19 a 33).

Efektívny výber daní

30. Zjednotiť daňové a odvodové základne ako aj výber daní a odvodov.

31. Transformovať zdravotné odvody do daňového systému a zrušiť viaceré výnimky (odpočítateľná položka na manželku, oslobodenie odvodov alebo dôchodkov, 2% na verejnoprospešný účel, atď.)

32. Účinnnejšie bojovať proti daňovým únikom. Zvýšiť profesionalitu a zlepšiť informačné systémy Daňového riaditeľstva. Vytvoriť špecializované tímy (na báze medzinárodných skúseností) na riešenie únikov v najproblémovnejších oblastiach (DPH, spotrebné dane).

Udržateľnosť

33. Zlepšiť inštitucionálny rámec verejných financií: zaviesť výdavkové stropy a nezávislú Radu pre fiškálnu zodpovednosť. Zaviesť pravidlá transparentnosti a koncept čistého bohatstva.